

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧИРКІНА Світлана Володимирівна – викладач фортепіано Канівського коледжу культури і мистецтв.

Наукові інтереси: підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHIRKINA Svitlana Volodymyrivna – Vkladach Fortepiano Kanivskogo College College of Culture and Mycestv.

Circle of scientific interests: pidgotovka Maybutnogo sochitel muzicheskogo mysttstva.

*Рецензент – д. п. н. професор Шандрюк С. І.
Стаття надійшла до редакції 09. 09. 2018 р.*

УДК 37.013:658

ЧОРНОГОР Наталія Олексіївна – аспірант, викладач кафедри менеджменту, економіки, права та туризму, Льотна академія Національного авіаційного університету
e-mail: Cornogor1970@ukr.net

**МЕТОД CASE-STUDY, ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ
КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми Педагогічна практика сьогодення активізувала проблеми пошуку та використання інноваційних технологій у процесі підготовки менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Посилена орієнтація системи вітчизняної освіти на входження у світовий освітній простір зумовила загострення уваги до питань професійної освіти в галузі міжнародного управління, переосмислення цілей, змісту, принципів, засобів і методів їх навчання. Теоретико-практичні дослідження в цій сфері націлені на пошук нових моделей і технологій навчання, які сприяють найповнішому виявленню та реалізації соціально розвиваючого потенціалу у якості професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій Професійної діяльності менеджера, розглядаючи її з погляду функціонального підходу свої труди присвятили такі дослідники, як І. Волков, Р. Кричевський, О. Кузьмін, С. Мартинов, Х. Мінцберг, І. Багрова, Ю. Бовтру, визначаючи низку функцій, серед яких: адміністративна, стратегічна, експертно-консультативна, представницька, виховна, інноваційна, комунікативно-регулююча, дисциплінарна.

Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2] визначає основні правові та організаційні засади здійснення ЗЕД в Україні і спрямований на удосконалення правового регулювання усіх видів ЗЕД, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, надання послуг відповідно до загально визначених засад, принципів, норм і правил міжнародної торгівлі

та зобов'язань, взятих Україною в рамках міжнародних угод.

Проблемі менеджменту ЗЕД, та професійній значущості менеджерів ЗЕД присвятили свої праці такі науковці, як: Е. Печерська, А. Зобов, Л. Белкер, Ю. Бригхем, Л. Гаспенський, П. Друкер, Л. Хілл, О. Кожушко, М. Реуцький та ін., виділяючи професійні та особистісні якості управлінців-міжнародників.

Конфлікт, як найгостріший спосіб вирішення важливих протиріч, що виникають в процесі взаємовідносин сторін розглядають такі вчені, як: А. Анцупов, А. Шипілов, Г. Ложкін, Н. Пов'якель, Н. Коломінський, Т. Дуткевич, Н. Гришина, Б. Волков, Н. Волкова, Л. Цой, Т. Попова, І. Бобрешова, Т. Чувашова, Ж. Мугалова, М. Мексон, М. Альберт, Ф. Хелоури та ін..

Конфліктологічна культура, як складова професійної культури розглядається у наукових працях С. Банікіної, Н. Підбуцької, Н. Самсонової, О. Щербакової, О. Дзiani, Б. Хасана, Т. Черняєвої та ін. Аналіз літератури та наукових праць дозволяє констатувати відсутність сучасних досліджень, присвячених комплексному розгляду змісту і специфіки конфліктологічної культури менеджерів ЗЕД в нових соціально-економічних умовах та її ролі у становленні їх як професіоналів.

У сучасній психолого-педагогічній літературі формувати конфліктологічну культуру пропонується не тільки традиційними методами, а й інтерактивними технологіями, зокрема, застосовуючи кейс-стаді, які спрямовані на різнобічний розвиток компетентності в умовах взаємодії.

Серед зарубіжних учених, які

досліджують питання теорії та практики кейс-методу, заслуговують на увагу: Д. Бюрер, Д. Робін, Е. Монтер, М. Лідере, Дж. Ерскін, М. Норфі, Ю. Одет, С. Бекер, В. Майкелоніс [5–6] та ін.

У пострадянських країнах проблеми кейс-методу вивчають Г. Багієв, Г. Баєва, Г. Батигін, Ш. Бобохужаєв, В. Духневич, А. Долгоруков, А. Зобов, Г. Каніщенко, С. Ковальова, І. Козіна, В. Лобода, В. Наумов, Ю. Сурмін, А. Сидоренко, Л. Чижевська, С. Цесаренко, В. Чуба, П. Шеремета, А. Фурда та ін. Однак, робіт присвячених формуванню конфліктологічної культури майбутніх менеджерів ЗЕД в умовах вузівської підготовки за допомогою запропонованого методу практично немає.

Мета статті полягає в представленні механізму формування конфліктологічної культури майбутніх менеджерів ЗЕД шляхом впровадження методу кейс-стаді як сучасного світового педагогічного інструментарію.

Виклад основного матеріалу дослідження Для підготовки професійно компетентного фахівця, здатного до конструктивної міжособистісної взаємодії в процесі професійної діяльності в умовах конфліктогенного середовища, яке динамічно змінюється, є формування його конфліктологічної культури як необхідної системної якості і важливого компонента цілісної професійної компетентності [1].

Особливості професійної діяльності майбутніх менеджерів ЗЕД, а саме вміння керівників забезпечувати спільну діяльність в організації, володіти стійким типом темпераменту, вольовими якостями, стресостійкістю, знатися на етиці ділового спілкування, особливостях вербального та невербального спілкування, проводити презентації, наради, переговори, регулювати і вирішувати конфліктні ситуації у колективі, формувати управлінські кадри ставить перед нами задачу, при підготовці майбутніх менеджерів ЗЕД до професійної діяльності у ЗВО, розвивати конфліктологічну стійкість студентів, саморегуляцію та вміння подолання деструктивних емоційних станів.

Тому, у процесі формування конфліктологічної культури майбутніх менеджерів ЗЕД інтерактивні методи навчання мають посідати чільне місце. Серед них найбільш ефективними, на нашу думку, є аналіз конкретних ситуацій (кейс-метод), або кейс-стаді.

Вперше кейс-метод був застосований у 1910 р. при викладі управлінських дисциплін у Гарвардський бізнес-школі, який добре відомий інноваціями. Кейс-методика, Case study (кейс-метод, метод аналізу ситуацій), є однією з інтерактивних методик,

що набула популярності у Великобританії, США, Німеччини, Данії та інших країнах і була розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едеєм та К. Сйтсом. Саме їй у світовій практиці відводиться важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні [8].

Застосування кейс-методів на практичних заняттях для формування конфліктологічної культури майбутніх менеджерів ЗЕД допоможе студентам навчитися прогнозувати, попереджати конфлікти, які неминуче будуть виникати у професійній діяльності та особистому житті, знаходити оптимальні виходи з конфліктологічних ситуацій та гідно поводитися в конфліктогенному середовищі застосовуючи культурні навички набуті у навчальній діяльності.

В основу кейс-методу покладені концепції розвитку розумових здібностей, щодо формування конфліктологічної культури майбутніх менеджерів ЗЕД.

Суть методу полягає у використанні конкретних випадків (конфліктологічних ситуацій, історій, тексти яких називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або знаходження рішень студентами з певної теми.

Цінність кейс-методу полягає в тому, що він одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань про конфлікти, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що безумовно є ефективним в реалізації сучасних завдань системи освіти.

Як специфічний метод навчання, кейс-метод застосовується для розв'язання властивих йому завдань. До основних його проблем належить: технологізація і оптимізація; методологічне насичення; застосування в навчанні різних типів і форм; компетентісний підхід.

Навчальні завдання кейс-методу при формуванні конфліктологічної культури майбутнього менеджера ЗЕД полягають у набутті навичок використання теоретичного матеріалу для аналізу практичних проблем управлінського характеру в організації; формуванні навичок оцінювання ситуації, вибору та аналізу, щодо причин, які привели до неї; виробленні вмінь визначати конфліктологічні аспекти в професійній діяльності; виробленні умінь розробляти багатоваріантні підходи до вирішення конфліктних ситуацій; формуванні вмінь самостійно приймати рішення в умовах невизначеності та конфліктогенному середовищі; формуванні навичок та прийомів всебічного аналізу конфліктних ситуацій, прогнозування способів їх розвитку;

формуванні вмінь та навичок конструктивної критики.

Кейс-стаді мають певні переваги, оскільки мають не тільки навчальний, а й великий виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей: розвиток працьовитості; розвиток креативності; формуванні здатності до конкурентноспоможності; формуванні готовності взяти на себе відповідальності за результати власного аналізу ситуації і за роботу всієї групи; формуванні впевненості в собі; формуванні потреби в досягненні; розвиток вольових якостей, цілеспрямованості; формуванні навичок роботи в групі; формуванні навичок конфліктологічної культури; формуванні соціально активної і життєво компетентної особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

Кейс-стаді можливо використовувати як під час лекційних, так і на практичних заняттях. Проте, на лекціях в силу різних причин було дещо складніше залучити студентів до активної участі у розгляді кейсу, а тому досить часто лектор обмежувався наведенням реальних прикладів для пояснення або закріплення теоретичних положень з лекційного матеріалу.

Під час практичних занять ситуація докорінним чином змінювалась, оскільки студенти усвідомлюють необхідність своєї активної участі у вирішенні поставлених завдань з метою отримання певної кількості балів. Це пов'язано з тим, що кейс може бути використаний для оцінки рівня засвоєних теоретичних знань та можливості їх використання на практиці.

Дослідження науковців свідчать, що даний метод не потребує великих матеріальних і часових витрат й допускає варіативність навчання. Проблемна ситуація може бути висвітлена як при вивченні нової теми у викладенні теоретичного матеріалу так і може використовуватися з метою узагальнення та систематизації матеріалу [8].

З огляду на вище зазначене в нашій роботі з метою формування навичок адекватної фахової поведінки майбутніх менеджерів ЗЕД на лекційних та практичних заняттях нами використовувались розроблені кейс – стаді, які сприяли розвитку та формуванню вміння поведінки майбутніх фахівців в конфліктних ситуаціях.

Створюючи кейс, ми враховували вимоги, яким він повинен відповідати. Перш за все, це чітко поставлена мета, відповідний рівень складності, ілюстрація декількох аспектів життя (економічної, соціальної, політичної та ін.), він повинен не застарівати занадто швидко, бути актуальним на сьогоднішній день, ілюструвати типові ситуації, розвивати

аналітичне мислення, спонукати до дискусії, мати кілька рішень [4].

Отже, до практичних занять ми рекомендуємо включати декілька видів кейсів, а саме: проєктивні кейси, рольові кейси, кейс-задачі, кейс з внутрішньою проблемою, аналітичні кейси, з метою формування навичок адекватної фахової поведінки в конфліктогенному середовищі майбутніх менеджерів ЗЕД.

Таким чином, студенти матимуть змогу навчатися на конкретних життєвих прикладах шляхом всебічного аналізу приймати відповідальне рішення в обмежений термін часу та за відсутності достатнього обсягу інформації.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Посилаючись на вищевикладене слід резюмувати наступне, що на даному етапі існує проблема вищої управлінської освіти, що виражається в невідповідності підготовки майбутнього менеджера ЗЕД в процесі фахової підготовки сучасним вимогам ринку праці до функціональних і особистісних характеристик суб'єкта трудової діяльності.

Ретроспективний аналіз теоретичних і практичних підходів і методів навчання в різних вузах України та Європи показав, що вдосконалювання процесу розвитку конфліктологічної культури студентів є актуальним і вимагає проєктування й конструювання педагогічних умов, що забезпечує рішення цього завдання шляхом використання методу case-study у навчальному процесі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вербицкий А. А., Щербакова О. И. Конфликтологическая культура личности специалиста: контекстный подход. – М.: МГГУ им. М. А. Шолохова, 2010. – 132 с.
2. Закон України від 16 квітня 1991 року «Про зовнішньоекономічну діяльність». К.: 1991.
3. Левин К. Разрешение социальных конфликтов / [Пер. с англ. И. Ю. Авидон]. – СПб.: Речь, 2000. – 345 с.
4. Попова (Смолик) С. Ю. Метод кейс-стади и его использование при подготовке тьюторов в сфере образования / Интерактивное образование: Материалы всероссийской научно-практической конференции. Москва, МГУ им. М. В. Ломоносова, 29 июня 2012. – М., 2012. – С. 67–91.
5. Методи дослідження – Кейс-стаді [Електронний ресурс] // Третій міжнародний словник Вебстера. – Режим доступу: <http://www.spsu.edu/cs/classes/cs6023/cs610cas/html>
6. Jin R. K. Case Study Research: Design and Methods / R. K. Jin. – Newbury Park (CA) : Sage, 1989. – P. 50.

7. Michiel R. Leenders. Erskine Case research: the case writing process. Research and publications division / Leenders Michiel R., A. James // School of business administration, the University of Western Ontario. – London; Canada: [s. n], 1989.

8. http://rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/25496.doc.htm-2018

REFERENCES

1. Verbitskiy, A. A., Shcherbakova, O. I. (2010). *Konfliktologicheskaya kul'tura lichnosti spetsialista: kontekstnyy podkhod*. [Conflictological culture of the individual specialist: contextual approach]. Moscow.

2. *Zakon Ukrainy vid 16 kvitnia 1991 roku «Pro zovnishnoekonomichnu diialnist»*. [On foreign economic activity].

3. Levin, K. *Razresheniye sotsial'nykh konfliktov. (2000)*. [Resolution of social conflicts]. SPb.

4. Popova (Smolik), S. YU. (2012). *Metod keys-stadi i yego ispol'zovaniye pri podgotovke t'yutorov v sfere obrazovaniya*. [The case study method and its use in preparing tutors in the field of education]. Moscow.

5. *Research Methods – Case Studies* [Electronic Resource] // Webster's Third International Dictionary. – Access mode: <http://www.spsu.edu/cs/classes/cs6023/cs610cas/html>

6. Jin R. K. (1989). *Case Study Research: Design and Methods* R. K. Jin. – Newbury Park (CA) : Sage,

7. Michiel R. Leenders. Erskine Case research: the case writing process. Research and publications division / Leenders Michiel R., A. James // School of business administration, the University of Western Ontario. – London; Canada: [s. n], 1989.

8. http://rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/25496.doc.htm-2018

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧОРНОГОР Наталія Олексіївна – аспірант, викладач кафедри менеджменту, економіки, права та туризму Льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: підготовка менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHORNOGOR Natalia Alekseevna – Postgraduate, the Teacher of the Department of Management, Economics, Law and Tourism Flight Academy National Aviation University.

Circle of scientific interests: training manager of domestic economic activity.

Рецензент – д. п. н. професор Шандрюк С. І. Стаття надійшла до редакції 09. 09. 2018 р.

UDC 378.147: 811.111

CHERNONKOV Yaroslav Olexandrovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Linguodidactics and Foreign Languages, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-6598-1581
e-mail: yarher78professor@gmail.com

PROCESS OF FIRST-YEAR STUDENTS' ADAPTATION TO STUDYING ENGLISH AT HIGH SCHOOL ON THE EXAMPLE OF THE COURSE «ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES»

Formulation of the problem. Given the qualitatively different ratio of the school system (responsibility and autonomy in the behavior) in comparison with the available at the university, main characteristic difficulties in overcoming the school didactic stereotype can be determined, because the new conditions that the first-year students find themselves need from them the rapid development of a new style of activity: adapting to the university learning, acquiring new habits of cognitive activity, creating of their own mode of work and having a rest for successful mastery of Foreign language learning curriculum.

Unfavorable factors that hinder Adaptation of students is the lack of knowledge of the first-year students of the organization and content learning at higher educational institutions, poor

school education in foreign language, inability adequately plan time, inability to process sources, inability to apply Internet opportunities when working with dictionary and text professional sub-material materials. The student should give up habits of cognitive activity, which consisted of years of studying a foreign language in school, and form a new style of educational work.

A study of a foreign language was and is obligatory at higher educational establishments. The efforts of teachers were aimed at ensuring the students' mastering the spoken phrases and basic grammatical phenomena, able to read and translate. To date the requirements for foreign language proficiency have changed significantly [13].

Analysis of recent researches and